12/01/2021

Ο Χαρίλαος Ταλιαδώρος στην εύλαλη σιωπή

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Τοῦ Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Ἡ φωνή τοῦ δάσκαλου Χαρίλαου Ταλιαδώρου ἐσίγησε, περιέπεσε σέ μιά ἀλαλία, στήν πραγματικότητα ὁ ἴδιος εἰσῆλθε στήν εὔλαλη σιωπή τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καί προσευχόμεθα ὁ Θεός νά τόν κατατάξη στήν χαρά τῶν ἀγγέλων καί τῶν δικαίων πού ἄδουν στήν οὐράνια θεία Λειτουργία, ὅπως τήν εἶδαν οἱ Προφῆτες καί τήν περιγράφει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης στήν Ἱερά Ἀποκάλυψή του.

Σημάδευσε τήν ζωή μου ἡ ψαλτική ἱκανότητα τοῦ Χαρί-λαου Ταλιαδώρου. Τόν ἄκουσα καί τόν εἶδα ὅταν ἤμουν μαθητής στό Ἀγρίνιο, πού εἶχε κληθῆ νά ψάλη σέ πανηγύρι στόν Ἱερό Ναό τῆς Ἁγίας Τριάδος. Παρέμεινα στόν Ναό ἔκθαμβος ἀπό τά ὅσα ἔψαλε ὁ Χαρίλαος Ταλιαδῶρος. Ἦταν μιά σπάνια θεία Λει-τουρ-γία.

Ἕως τότε εἶχα ἀκούσει πολλούς καί καλούς ψάλτες, τόσο στό Ἀγρίνιο ὅσο καί στά Ἰωάννινα, τήν πατρίδα μου, ἰδίως μαθήτευσα στόν παραδοσιακό καλλίφωνο Σωτήριο Τάττη, Πρωτοψάλτη τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἰωαννίνων, μέ τήν γλυκειά φωνή του, πού ἔψαλε κυρίως Πρίγγο, Καραμάνη καί Γεώργιο Ραιδεστηνό. Ἀλλά ὁ Χαρίλαος εἶχε διαφορετικό ὕφος ψαλμωδίας ἀπό τούς ψάλτες πού γνώρισα στά μαθητικά μου χρόνια.

Ὅταν, ὅμως, φοίτησα στήν Θεολογική Σχολή Θεσσα-λο-νίκης, τότε μιά ἀπό τίς ἰδιαίτερες εὐλογίες τοῦ Θεοῦ ἦταν ἡ ἐπικοινωνία μου μέ τόν Χαρίλαο Ταλιαδῶρο. Αὐτόν πού θεω-ροῦσα «ἴνδαλμα», εἶχα τήν δυνατότητα νά τόν πλησιάζω πολύ κοντά.

Τά τέσσερα χρόνια τῆς φοιτήσεώς μου στήν Θεσσαλονίκη τρεῖς φορές τήν ἑβδομάδα, γιά πολλές ὧρες συναναστρεφόμουν τόν Ἄρχοντα Πρωτοψάλτη τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης.

Κατ’ ἀρχάς μᾶς δίδασκε κατά ἀνάθεση, δύο καί τρεῖς ὧρες ἑβδομαδιαίως Βυζαντινή Μουσική στήν Θεολογική Σχολή. Ἦταν ἄριστος γνώστης τῆς θεωρίας τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, θεωρη-τικά καί πρακτικά, ἀφοῦ μᾶς ἔλεγε νά ψάλλουμε ἕνα τροπάριο καί αὐτός ἀμέσως ἐκείνη τήν ὥρα τό ἔγραφε μέ τίς Βυζαντινές νότες στόν πίνακα. Θαύμαζα τήν μεγάλη εὐχέρεια πού εἶχε νά γράφη καί νά συνθέτη.

Ἔπειτα, κάθε Τρίτη στήν φοιτητική θεία Λειτουργία πού γινόταν στόν Ἱερό Ναό τῆς Ἁγίας Θεοδώρας διηύθυνε τόν χορό τῶν φοιτητῶν μεταξύ τῶν ὁποίων συγκαταλεγόμουν καί ἐγώ καί ἐκεῖνος ὑπερεῖχε μέ τήν δυνατή καί μελωδική φωνή του.

Στήν συνέχεια τόν ἀπολάμβανα σχεδόν κάθε Κυριακή στό ἀναλόγι τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, αὐτοῦ τοῦ Ναοῦ πού μᾶς θύμιζε τήν Χριστιανική Ρωμαϊκή Αὐτοκρατορία – Βυζάντιο, καί ὁ δάσκαλος Ταλιαδῶρος ταυτιζόταν μέ ὅλο αὐτό τό ρωμαίικο περιβάλλον. Ἔψαλε Κωνσταντινουπολίτικα, παραδο-σια-κά, συνεχιστής τῶν μεγάλων Πρωτοψαλτῶν τῆς Κωνσταντι-νου-πόλεως, ἰδίως τοῦ Κωνσταντίνου Πρίγγου. Τά μέλη τοῦ χοροῦ ἦταν ἀπολύτως δεμένα καί ἐναρ-μονισμένα στήν ψαλμωδία τοῦ Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου.

Στήν συνέχεια μέχρι σήμερα καυχῶμαι ἐπειδή εἶχα δάσκαλο στά φοιτητικά μου χρόνια τόν Χαρίλαο Ταλιαδῶρο, ὅταν παράλληλα εἰσέδυα στήν διδα-σκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καί ἐπισκεπτόμουν τό Ἅγιον Ὄρος. Μέ ἐνέπνευσε τό ὕφος καί ὁ τρόπος τῆς ψαλμωδίας του καί δέν μπορῶ εὔκολα νά προσαρ-μοσθῶ σέ ἄλλες ψαλμωδίες. Ἔτσι, καυχῶμαι ὅτι εἶμαι μαθητής τοῦ Χαρίλαου, ἀλλά καί ἐκεῖνος ἐκαυχᾶτο ὅτι εἶχε μαθητή του ἕναν Μητροπολίτη, μεταξύ ἄλλων. Πολλές φορές προσπάθησα νά γράψω βυζαντινή μουσική πάνω στήν παράδοση πού πῆρα ἀπό τόν Χαρίλαο.

Ἔδωσαν πολλούς χαρακτηρισμούς στόν μεγάλο αὐτόν δά-σκαλο. Τόν χαρακτή-ρισαν ὡς «χαρισματικό ἠδίφθογγο», ὡς «παγκόσμιο πρεσβευτή τῆς τέχνης», ὡς «ἐπιφανῆ ἱεροψάλτη», ὡς «φαινόμενο ἀντοχῆς στόν χρόνο», ὡς

«εὐφυῆ σύγχρονον μελο-ποιόν», ὡς «τέττιγα τῶν Θεσσαλονικέων», ὡς «ἀπαράμιλλον καί ἀξεπέραστον καλοφωνάρην», ὡς «Λέοντα» τοῦ ἀναλογίου τοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

Ὁ ἴδιος δίδασκε ὅτι «τά φθογγόσημα εἶναι νεκρά ἐμεῖς θά τά δώσουμε πνοή καί ἐνδιαφέρον», «τά κομμάτια θέλουν ἠρεμία, ἕναν τρόπο ἥπιο, ὁ κόσμος νά προσευχηθῆ ὅταν ψάλλης», γι’ αὐτό «τό μέλημα» τοῦ ψάλτη «εἶναι νά μπορέση νά συγκινήση τό ἀκροατήριο καί τό ἀκροατήριο γιά νά συγκινηθῆ πρέπει νά συγκινηθῆ ὁ ἴδιος πρῶτα. Πρέπει νά καταλάβη τί λέει, τί ἀποδίδει. Πρέπει νά προσεύχεται ὁ ἴδιος πρῶτα προτοῦ ἀνέβει στό ἀναλόγιο».

Σέ μιά λαμπρή ἐκδήλωση πού ἔγινε στίς 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 2016 στό Μέγαρο Μουσικῆς Θεσσαλονίκης, γιά νά τιμηθῆ ὁ Χαρίλαος Ταλιαδῶρος γιά τά ἐνενήντα χρόνια του, ἐκεῖνος μέ παρεκάλεσε νά ὁμιλήσω ἐγώ ὡς ἐκπρόσωπος τῶν μαθητῶν του.

Παραθέτω τήν ὁμιλία ἐκείνη, πού εἶχε τίτλο «Ὁ Χαρίλαος Ταλιαδῶρος καί «ἡ τῶν ψαλμῶν ἱερολογία».

*

«Θεωρῶ ἰδιαίτερη τιμή πού βρίσκομαι σήμερα σέ αὐτήν τήν τελετή, κατά τήν ὁποία τιμᾶται ὁ ἄρχων Πρωτοψάλτης Χαρίλαος Ταλια-δῶρος, καί ἰδιαίτερη τιμή πού ὁ ἴδιος ὁ δάσκαλος ἐξέφρασε τήν ἐπιθυμία νά παρευρεθῶ καί νά ὁμιλήσω, μέ τήν εὐλογία βεβαίως τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Ἀνθίμου, στόν ὁποῖο ἐκφράζω μαζί μέ τήν εὐγνωμοσύνη μου καί τίς εὐχα-ριστίες μου.

Ὁ τιμώμενος ἀπό ὅλους μας σήμερα Ἄρχων Πρωτο-ψάλτης ἀποκαλεῖται ἀπό ὅλους ὅσοι τόν γνώρισαν καί τόν ἀγάπησαν μέ πολλά ὀνόματα. Εἶναι ὁ Χαρίλαος Ταλιαδῶρος, εἶναι ἁπλῶς ὁ Ταλιαδῶρος, ἀλλά εἶναι καί μόνον ὁ Χαρίλαος. Χρησιμοποιοῦμε τά ὀνόματα αὐτά ἀνάλογα μέ τά αἰσθήματά μας. Ἄλλοτε τόν ὀνομάζουμε «ὁ δάσκαλος», ἄλλοτε «ὁ μεγάλος», ἄλλοτε ὁ «Ἄρχων Πρωτοψάλτης», ἄλλοτε «ὁ Ἄρ-χων».

Θά ἀρχίσω αὐτήν τήν σύντομη ἀναφορά μου στόν Χαρίλαο Ταλαιδῶρο παρουσιάζοντας τήν διδασκαλία τοῦ μεγάλου Θεολό-γου τῆς Ἐκκλησίας ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ὅπως φαίνεται στά συγράμματα τά ὁποῖα φέρουν τό ὄνομά του. Ὁ ἅγιος Διονύσιος ἦταν μαθητής τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἀλλά καί μεγάλος μύστις τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας. Στήν διδασκαλία του ἀναφέρεται, μεταξύ τῶν ἄλλων, στήν τῶν «ψαλμῶν ἱερολογία», τήν «τῶν θείων ᾠδῶν ἱερογραφία» καί τήν «περιεκτικήν τῶν πανιέρων ὑμνο-λογίαν».

Συγκεκριμένα ἀπό τό περί τῆς «ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας» ἔργο του δέν μπορεῖ νά λείψουν οἱ ἱεροψάλτες, οἱ ὁποῖοι συμμετέχουν στήν τῶν «τελετῶν τελετήν», ἤτοι τήν θεία Λειτουργία στήν ὁποία κεντρική θέση κατέχει ὁ Ἱεράρχης.

Ἡ «τελετή τῆς συνάξεως» ἄν καί εἶναι ἐνιαία, ἁπλῆ καί συνεπτυγμένη, ὅμως πληθύνεται φιλαθρώπως σέ μιά ἱερή ποικιλία συμβόλων καί φθάνει μέχρι τήν θεαρχική εἰκονογραφία. Ἔπειτα, συνάγεται ἀπό ὅλα αὐτά ἑνοειδῶς στήν μονάδα της καί ἑνοποιεῖ τούς ἀναγομένους σέ αὐτήν εὐλαβῶς.

Μέ τόν ἴδιο τρόπο ὁ θεῖος Ἱεράρχης μεταβιβάζει στούς ὑφισταμένους του, ἄν καί ἀγαθοειδῶς, τήν ἐνιαία ἐπιστήμη τῆς ἱεραρχίας του, χρησιμο-ποιώντας γιά τόν σκοπό αὐτό τά πλήθη τῶν ἱερῶν αἰνιγμάτων καί στήν συνέχεια πάλι ἀπαλλαγμένος ἀπό τά κατώ-τερα πράγματα πού εἶναι, ἐπανέρχεται στήν ἀφετηρία του χωρίς καμμιά μείωση. Εἰσερχόμενος ὁ Ἱεράρχης στόν Ἕνα νοερῶς βλέπει καθαρά τούς ἐννοειδεῖς λόγους τῶν τελουμένων.

Αὐτό σημαίνει ὅτι στήν ἱερά σύναξη τῆς θείας Λειτουργίας ὑπάρχει μιά ἐκκλησιαστική ἱεραρχία, ὁ Ἱεράρχης δεσπόζει σέ ὅλη αὐτή τήν τελετή, εὐλογεῖ τούς ὑφισταμένους του νά ἐπιτελοῦν τό ἔργο τους, ἀλλά καί στήν συνέχεια συνάγει ὅλους στόν Ἕνα, καί τούς συνάπτει στόν Θεό.

Ἀπό ὅλα τά ἱεραρχικά μυστήρια, ὁπωσδήποτε δέ καί ἀπό τό ἱεραρ-χικώτερο ὅλων τῶν μυστηρίων πού εἶναι ἡ θεία Εὐχαριστία, δέν μπορεῖ νά ἀπουσιάση καί «ἡ τῶν ψαλμῶν ἱερολογία». Εἶναι ἀπαραίτητη «ἡ ἱερολογία τῶν ψαλμῶν», γιατί ὅλη ἡ ἱερή καί ἀγιόγραφη βίβλος τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς Δαθήκης διδάσκει τά ἀναγκαῖα σέ αὐτούς πού εἶναι ἱκανοί γιά τήν θέωση. Καί ἀφοῦ ὁ ἅγιος Διονύσιος ἀναφέρεται συντετμημένα στά βιβλία τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς Διαθήκης, τά ὁποῖα διδά-σκουν ἐκείνους πού συμμετέχουν στήν ἱερά τελετή, στήν συνέχεια γράφει ὅτι αὐτό συμβαίνει καί μέ τήν «τῶν θείων ὠδῶν ἱερογραφία», δηλαδή τούς ψαλμούς τοῦ Δαυίδ. Ἡ ὑμνολογία τῶν ψαλμῶν ἐξυμνεῖ ὅλους τούς λόγους καί τά ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἀνυμνεῖ τίς ἱερές ρήσεις καί τίς ἐνέργειες τῶν θείων ἀνδρῶν, ἐξυμνεῖ καί ἀφηγεῖται τά θεῖα πράγματα, τά ὁποῖα σέ αὐτούς πού ἱερολογοῦν αὐτά ἐνθέως, προκαλεῖ ἐπιτηδειότητα, ὥστε νά ὑποδεχθοῦν καί νά μεταδώσουν κάθε ἱεραρχική τελετή.

Ἡ ἱερολογία τῶν Ψαλμῶν καί τῶν ἀναγνωσμάτων γίνεται στήν ἱερά σύναξη, στήν ἱερά τελετή ἀπό τούς ἱεροψάλτες, ὁπότε ἡ συμμετοχή τους στίς ἀκολουθίες εἶναι σημαντική.

Ἑπομένως, ἡ ὑμνολογία ὡς περιεκτική τῶν πανιέρων πραγ-μάτων, διαθέτει τίς ψυχικές ἕξεις ἁρμονικά πρός ἐκεῖνα πού θά ἱερουργηθοῦν λίγο ἀργότερα, δηλαδή

ἐκεῖνα πού θά γίνουν στήν θεία Λειτουργία. Καί ἡ ὁμοφωνία τῶν θείων ὠδῶν ἐπιβάλλει τήν ὁμοφροσύνη μας πρός τά θεῖα, πρός τούς ἑαυτούς μας καί πρός ἀλλήλους, σάν ἐνιαία καί ὁμόλογη χορωδία ἱερῶν ἀνδρῶν. Ὅλα ἐκεῖνα πού περιλαμβάνονται συνεσκιασμένα στήν νοερά ὑμνο-λογία τῶν ψαλμῶν διευρύνονται μέ τά ἱερώτατα ἀναγνώ-σματα τῶν ἁγιογρα-φικῶν κειμένων πού περιέχουν περισ-σότερες καί σαφέστερες εἰκόνες καί διδαχές. Καί ὅποιος παρατηρεῖ αὐτά εὐλα-βῶς θά διακρίνη τήν ἐνοειδῆ καί μοναδική ἔμπνευση πού κινεῖται ἀπό τό ἕνα θεαρχικό Πνεῦμα.

Αὐτό σημαίνει ὅτι στήν θεία λατρεία καί τήν θεία Λειτουργία πρωτεύοντα ρόλο ἔχει ὁ Ἱεράρχης, ἀλλά σέ ὅλη αὐτήν τήν τελετή συμμετέχουν ἱεραρχικά καί οἱ ἱεροψάλτες, οἱ ὁποῖοι μέ τήν «ἱερολογία τῶν ψαλμῶν», τήν «ἱερογραφία τῶν θείων ὠδῶν» καί τήν «ὑμνολογία τῶν πανιέρων», πού γίνεται μέ τήν ἔμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, προετοιμάζουν τούς πιστούς νά ἀναχθοῦν στήν «ὑπερκόσμιον Ἰησοῦ θεολογίαν».

Μέσα ἀπό αὐτήν τήν προοπτική βλέπω τήν ψαλτική τοῦ μεγάλου δασκάλου μας Χαρίλαου Ταλιαδώρου ὁ ὁποῖος μέ τήν ἄδεια τῶν κατά καιρούς Ἱεραρχῶν τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐπαιξε σημαντικό ρόλο ὅλα αὐτά τά χρόνια στήν ἀνύψωση τῶν ἐνθέων πρός τήν «ὑπερκόσμια θεολογία τοῦ Ἰησοῦ», εἶναι ἡγούμενος τοῦ χοροῦ τῶν Πρωτοψαλτῶν στήν ἐπί γῆς ἱερά τελετή.

Ἡ διαδρομή του ὡς Ἱεροψάλτου εἶναι γνωστή στό ἀκροα-τήριο αὐτό. Τό 1942 σέ ηλικία 16 ἐτῶν ἔγινε λαμπαδάριος καί ἀμέσως τόν ἴδιο χρόνο ἀνέλαβε Πρωτοψάλτης στόν Ἱερό Ναό τοῦ ἁγίου Θεράποντος Κάτω Τούμπας. Μετά ἀπό δύο χρόνια, τό 1944, ἀνέλαβε Πρωτοψάλτης στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Θεράποντος καί τοῦ Τιμίου Προδρόμου Κάτω Τούμπας. Ἀπό τό 1952 καί ἐντεῦθεν εἶναι Πρωτοψάλτης τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης.

Πρώτη φορά ἄκουσα γιά τόν Χαρίλαο Ταλιαδῶρο στό Ἀγρί-νιο ὅπου ἤμουν μαθητής Γυμνασίου, στίς ἀρχές τῆς δεκαε-τίας τοῦ ’60. Ὁ Ἱερός Ναός τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶχε καλέσει τόν Πρωτοψάλτη Μανώλη Χατζημάρκο, πού ἦταν γνωστός στούς φιλόμου-σους τῆς Πόλεως Ἀγρινίου, γιά νά ψάλη στόν Ἱερό Ναό, καί ὅταν ἐκεῖνος ἐξέφρασε τήν ἀδυναμία του νά ἔλθη, κάλεσαν τόν Χαρίλαο, νέον τότε περίπου 35 ἐτῶν. Στήν ἀρχή δυσανασχε-τήσαμε, γιατί ἀναμέναμε τόν Μανώλη Χατζημάρκο, ἀλλά ὅταν ἀκούσαμε τήν γλυκύτατη καί μεγαλόπρεπη φωνή τοῦ Ταλιαδώρου ἀναθεω-ρή-σαμε τίς ἀπόψεις μας. Ὁ Ταλιαδῶρος στεκόταν στό στασίδι τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος μεγαλόπρεπα καί ἀρχοντικά καί ἔψαλε καταπληκτικά.

Στήν συνέχεια τόν συνάντησα στήν Θεσσαλονίκη, ὅταν σπούδαζα τήν θεολογική ἐπιστήμη στό Πανεπιστήμιο τῆς πόλεως μεταξύ τῶν ἐτῶν 1964-1968. Θυμᾶμαι ὅτι

ὅταν ἐπέτυχα στήν Θεολογική Σχολή Θεσσαλονίκης χάρηκα πολύ, κυρίως γιατί θά ἄκουγα ἀπό κοντά τόν Ταλιαδῶρο. Ἐκεῖνος ἤδη ἦταν ὀνομαστός Πρωτοψάλτης καί περιάκουστος.

Τελικά, γιά μένα ἡ Θεσσαλονίκη ἦταν ἡ μήτρα τῆς βίωσης τῆς ρωμηοσύνης. Στήν Θεολογική Σχολή διδασκόμουν τήν θεολογία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ· στό Οἰκοτροφεῖο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀποκτοῦσα γεύση τῆς κοινοβιακῆς ζωῆς· στούς Βυζαντινούς Ναούς τῆς Πόλεως καί ἰδίως στό «σχολεῖο τοῦ ἀναλογίου» τοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, μυσταγωγούμουν στήν ὅλη ἐκκλη-σιαστική ἀτμόσφαιρα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας· καί στίς ἐπισκέψεις στό Ἅγιον Ὄρος μυούμουν στήν μυστική καί νηπτική θεολογία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Πρόκειται γιά δῶρα τοῦ Θεοῦ ἀνεκτίμητα πού καθιέρωσαν τά στοιχεῖα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μου βιώματος.

Ὅλα αὐτά ἦταν μέσα μου ἑνωμένα, ὅλες οἱ αἰσθήσεις λειτουργοῦσαν ἑνιαίως, συνδυάζονταν ἁρμονικά ἡ θεολογία τῶν σπουδαστηρίων μέ τό σχολεῖο τοῦ ἀναλογίου τῆς Ἁγίας Σοφίας καί μέ τά ἐρημικά κελλιά τοῦ Ἁγίου Ὄρους καί ὁδηγοῦνταν στόν Ἕνα. Κάπως ἔτσι συγκροτήθηκε ἡ ζωή μας καί ἡ θεολογία μας τήν ἐποχή ἐκείνη.

Βασικός σταθμός σέ αὐτήν τήν πορεία ἦταν ὁ Ἱερός Ναός τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης. Ὁ μεγαλοπρεπής ἱστορικός Ἱερός Ναός μέ Πρωτοψάλτη τόν Χαρίλαο Ταλιαδῶρο καί τόν ἐκκλησιαστικό χορό πού ἐκεῖνος κατάρτισε μέ μετέφερε στήν ἀτμόσφαιρα τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ ἴδιος στεκόταν στό ἀναλόγιο τοῦ Ναοῦ μεγαλόπρεπα καί ἐπιβλητικά. Ἡ φωνή του μετέφερε τήν φωνή τῶν αἰώνων, τά μουσικά μαθήματα πού κατάρτιζε μετέδιδαν μυστικά καί προσευχητικά τήν ἱερά τέχνη τοῦ Βυζαντίου, τῆς ἔνδοξης καί πονεμένης Ρωμηοσύνης. Ἦταν ἕνας ἄριστος ἱεροφάντης, ἐντεταγμένος μέσα στήν ἐκκλησια-στική ἱεραρχία τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, πού προανάφερα.

Ὁ Χαρίλαος Ταλιαδῶρος χαράχτηκε βαθειά στήν μνήμη μου καί στό ἀναλόγι τῆς καρδιᾶς μου. Στήν Θεολογική Σχολή μᾶς παρέδιδε μαθήματα Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Ἡ ἱκανότητά του ἦταν καταπληκτική. Μᾶς προέτρεπε νά ψάλουμε ἕνα τροπάριο καί ἐκείνη τήν ὥρα ἐκεῖνος στόν πίνακα τό κατάγραφε μέ βυζαντινές νότες. Στόν Ναό τῆς Ἁγίας Θεοδώρας κάθε Τρίτη ψάλλαμε μαζί του στήν καθιερωμένη θεία Λειτουργία τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Καί κάθε Κυριακή στό ἀναλόγι τοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας συμμετεῖχα στό κυριακάτικο εὐχαριστιακό πανηγύρι, ὅπου ἐκεῖνος ἦταν ἕνας θαυμάσιος πνευματικός ἑστιά-τωρ.

Κυριακή πρωΐ, κατά τήν διάρκεια τοῦ Ὄρθρου πάνω στό ἀναλόγι δίπλα στόν Χαρίλαο, πρίν ἔλθουν οἱ μεγάλοι ἱσοκράτες, στεκόμουν καί ἱσοκρατοῦσα ὡς

ἰσχνόφωνος στόν ἐξακουστό Ἱεροψάλτη καί αἰθανόμουν μικρός καί ταπεινός μαθητής τοῦ μεγάλου δάσκα-λου. Βίωνα ἕνα μυστήριο, αἰσθανόμουν τιμή καί μεγαλεῖο.

Στήν ἀρχή τοῦ Ὄρθρου ἐπικρατοῦσε ἡ κατανυκτική ἀτμόσφαιρα· ἀπό τήν ἐννάτη ὠδή μέχρι τήν δοξολογία ἦταν ἕνα πρωϊνό ξύπνημα· ἡ θεία Λειτουργία ἦταν ἡ ἀπογείωση σέ ὅλη αὐτήν τήν ἱερά τελετή μύησης στά ἐνδότερα τῆς μυστικῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας. Ὅλοι οἱ ἦχοι τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς χρωματίζονταν μέ ἕναν ἱερό χρωστήρα ἀπό τήν τέχνη καί τήν φωνή τοῦ μεγάλου Πρωτοψάλτου.

Τό ἔργο τοῦ Χαρίλαου Ταλιαδώρου θαυμαστό. Κυριαρχεῖ ἀπόλυτα ὡς Πρωτοψάλτης στόν Ἱερό Ναό τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καί σέ ὅποιους Ἱερούς Ναούς καλεῖται νά ψάλη, διαθέτει πολυχρόνια διδακτική δραστηριότητα, μελοποιεῖ ὕμνους καί ἐκδίδει τίς συνθέσεις του, ἔχει πλούσια δισκογραφική παρα-γωγή, μιά ἀληθινή προσφορά στόν λαό τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἴδιος ὁ Ταλιαδῶρος ἔχει βαθειά αἴσθηση ὄχι μόνο τῆς πατρώας ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἀλλά καί ὅλης τῆς παράδοσης πού τήν γεννᾶ, τήν ὁποία καί χρωματίζει, κατά κάποιον τρόπο τήν κάνει εἰκονογραφημένη. Θεωρεῖ ὅτι ἡ ἐκκλησιαστική μουσική εἶναι «μουσική θεία», καί τό ἦθος της εἶναι «ἁπλότης καί μεγαλοπρέπεια». Ἡ γλώσσα τῆς λατρείας της Ἐκκλησίας εἶναι, ὅπως διδάσκει, «τόσο περιεκτική» πού «καλύπτεται μόνο ἀπό τήν βυζαντινή μουσική». Γιά τόν ψάλτη λέει: «τό μέλημά του εἶναι νά μπορέσει νά συγκινήσει τό ἀκροατήριο. Τό ἀκροατήριο γιά νά συγκινηθεῖ ὅμως, πρέπει νά συγκινηθεῖ ὁ ἴδιος πρῶτα. Πρέπει νά καταλαβαίνει τί λέει, τί ἀποδίδει, τί πρεσβεύει. Πρέπει νά προσεύχεται ὁ ἴδιος πρῶτα προτοῦ ἀνέβει στό ἀναλόγιο». Διδάσκει ὅτι «τά φθογγόσημα εἶναι νεκρά· ἐμεῖς θά τά δώσουμε πνοή καί ἐνδιαφέρον», «τά κομμάτια θέλουν ἠρεμία, ἕναν τρόπο ἥπιο, ὁ κόσμος νά προσευχηθεῖ ὅταν ψάλλεις».

Αὐτά τά λόγια εἶναι καθρέπτης τοῦ ἴδιου τοῦ Χαρίλαου Ταλιαδώρου, εἶναι πείρα πολλῶν ἐτῶν ἐπάνω στό ἀναλόγι τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι μετάγγιση τοῦ αἵματος τῆς λατρείας στίς ἐπόμενες γενιές.

Κατά καιρούς μίλησαν πολλοί γιά τόν Χαρίλαο, ὁ ὁποῖος γιά περίπου 75 χρόνια γεμίζει καί χρωματίζει τόν ἀέρα τῆς Θεσαλονίκης μέ τήν φωνή του καί συνδέθηκε πολύ στενά μέ τήν ὅλη ἱστορία τῆς πόλεως. Θά παραθέσω μερικούς τέτοιους χαρα-κτηρισμούς ἀπό εἰδήμονες καί γνῶστες τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς.

Εἶπαν ὅτι ὁ Χαρίλαος Ταλιαδῶρος διαθέτει «ἐξαιρετικό φωνητικό τάλαντο»· ψάλλει μέ «ἁπλότητα καί μεγαλοπρέπεια»· εἶναι «χαρισματικός ἠδύφθογγος καί βαθύς γνώστης τῆς ψαλτικῆς, ἐκτελεστής καί διδάσκαλος, δημιουργός καί

χοράρχης, παγκό-σμιος πρεσβευτής τῆς τέχνης πού ὑπηρετεῖ μέ θαυμαστή ποιότητα καί ἀντοχή πάνω ἀπό 70 χρόνια»· εἶναι «ἐπιφανής πρωτοψάλτης»· «διακεκριμένος ἑρμηνευτής-φαινόμενο ἀντοχῆς στόν χρόνο»· «εὐφυής σύγχρονος μελοποιός»· «ἀγαπημένος δάσκαλος πολλῶν»· «γλυκύ-φθογγος»· «ὁ τέττιξ τῶν Θεσσαλο-νικέων»· «μαΐστωρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης»· «σύνθετο φαινόμενο δασκάλου»· διακρίνεται ἀπό τήν «γλυκύφθογγο φωνή, τήν ἀψεγάδιαστη τεχνική, τήν ἀκένωτη φαντασία, τήν ἀξιοζή-λευτη μνήμη»· εἶναι «περιώνυμος πρωτοψάλτης καί διδά-σκαλος»· «ἀπαράμιλλος καί ἀξεπέραστος καλοφωνάρης»· «ἀρ-χον-τικός, μυσταγωγός καί ἤρεμος στίς κινήσεις του»· διαθέτει «στεντόρεια καί μελωδική φωνή»· εἶναι «ὁ τελευταῖος ἐκείνου τοῦ ἀρχοντικοῦ γένους πού ἔρχεται σέ εὐθεία σύγκρουση μέ τό νεότερο πνευματικό μας νεοπλουτισμό» καί πολλά ἄλλα.

Ἐκεῖνο πού μοῦ ἔκανε ἐντύπωση εἶναι ἕνα δημοσίευσμα τῆς «Ἐλευθεροτυπίας» πού τόν χαρακτηρίζει ὡς λέοντα. Ἔγρα-φε: «Στό δεξί ἀναλόγιο τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης -Ἁ-γία Σοφία, μιά λέξη μέ μιάν ἀδιόρατη τομή, ὀνομάζουνε τήν Ἐκκλησία αὐτοί οἱ Θεσσαλονικεῖς- ὑπάρχει ἕνας λέων. Τί κι ἄν κρύβεται κάτω ἀπό ἕνα ράσο – τί κι ἄν δέν βρυχᾶται. Τό ἀποτέλεσμα τῆς φωνῆς καί τῆς παρουσίας του εἶναι τό ἴδιο. Ἡ σιωπή. Ὅλα τά θηρία τῆς ζούγκλας σιωποῦν -λέγεται ὅτι μερικά ἀρχίζουν καί τρέμουν. Χαρίλαος Ταλιαδῶρος».

Αὐτόν τόν λέοντα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς σήμερα τιμᾶμε.

Παναγιώτατε καί ἀγαπητοί παρόντες,

Ἄρχισα τήν σύντομη παρουσίαση τοῦ Χαρίλαου Ταλια-δώρου μέ ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τό ἔργο τοῦ ἁγίου Διονυ-σίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου περί ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. Θά τελειώσω μέ τήν οὐράνια θεία Λειτουργία πού περιγράφεται στό βιβλίο τῆς Ἱερᾶς Ἀποκαλύψεως τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεο-λόγου, μέρος τῆς ὁποίας συνέθεσε ὁ Χαρίλαος Ταλιαδῶρος, καί εἶναι τό Βυζαντινό ὁρατόριο, τό ὁποῖο θά ἀκούσουμε ἀπόψε.

Ὅταν διαβάση κανείς προσεκτικά τό βιβλίο τῆς Ἀποκα-λύ-ψεως παρατηρεῖ ὅτι ἐκεῖ τό βασικό νόημά της εἶναι ἡ περιγραφή τῆς οὐράνιας θείας Λειτουργίας τοῦ Ἀρνίου, ἡ πορεία τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας πρός τό οὐράνιο συλλείτουργο τοῦ Ἀρνίου, ἀλλά καί ἡ παραλειτουργία τῶν ὀπαδῶν τοῦ θηρίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

Σέ κάποιο σημεῖο τῆς οὐράνιας αὐτῆς θείας Λειτουργίας ἀκούστηκε τό «ἀλληλούϊα». Γράφεται: «Καί ἤκουσα ὡς φωνήν ὄχλου πολλοῦ καί ὡς φωνήν ὑδάτων πολλῶν καί ὡς φωνήν βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων, ἀλληλούια· ὅτι ἐβασίλευσεν Κύριος ὁ Θεός ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καί ἀγαλλιώμεθα καί δῶμεν

τήν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου καί ἡ γυνή ἡτοίμασεν ἑαυτήν» (Ἀπ. ιθ΄, 6-7).

Κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή ἡ Παλαιά Διαθήκη εἶναι τύπος τῆς Καινῆς Διαθήκης καί ἡ Καινή Διαθήκη εἶναι εἰκόνα τῶν ἐπουρανίων. Σέ αὐτά τά ἐπουράνια μεταξύ τῶν Πρεσβυτέρων, τῶν τεσσάρων λειτουργικῶν ὄντων πού δοξάζουν καί ἀνυμνοῦν τόν Θεό εἶναι αὐτά τά λειτουργικά πνεύματα, οἱ Ἄγγελοι πού ὑμνοῦν τόν Θεό, καί τόν καθήμενο ἐπί τοῦ θρόνου, τό Ἀρνίο. Οἱ Ἄγγελοι εἶναι εἰκόνα καί τύπος τῶν ἱεροψαλτῶν στήν ἐκκλησιαστική ἱεραρχία. Ὅλοι αὐτοί συμμετέχουν στόν γάμο τοῦ Ἀρνίου.

Στήν εἰκόνα τῶν ἐπουρανίων πού βιώνεται στήν Ἐκκλησία καί ἰδίως στήν θεία Εὐχαριστία πρωταρχική θέση κατεῖχε καί κατέχει ὁ Χαρίλαος Ταλιαδῶρος μέ τήν ἱερά ὑμνολογία του, καί τήν ἱερά ψαλμωδία του, μέ τήν φωνή του «ὡς φωνή ὑδάτων πολλῶν», ὡς καταρράκτης, «ὡς φωνή βροντῶν ἰσχυρῶν» στήν Ἐκκλησία καί μέ τήν μεγαλοπρέπεια τῶν φθόγγων του.

Σέ εὐχαριστοῦμε, μεγάλε δάσκαλε, γιά τά ὅσα προσέφερες καί προσφέρεις στήν ἐπίγεια ὄψη τῆς Ἐκκλησίας καί σοῦ εὐχόμαστε νά ψάλλης ἕως τό τέλος τῆς ζωῆς σου καί μετά νά συγκαταλεγῆς στόν χορό τῶν Ἀγγέλων, ὡς ταπεινός χορωδός καί νά ἐνισχύσης τήν οὐρά-νια αὐτή χορωδία πού θά ψάλη στήν αἰωνιότητα.

Δάσκαλε Χαρίλαε, εἶσαι «ἡγούμενος τοῦ χοροῦ τῶν Πρωτοψαλτῶν στήν ἐπί γῆς ἱερά τελετή», δηλαδή ἡγεῖσαι τοῦ χοροῦ τῶν Πρωτοψαλτῶν στήν ἱερά τελετή, ἄρχων καί ψάλτης μαζί, ὑμνωδός καί ψαλμωδός. Σέ εὐχαριστοῦμε».

*

Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ Μεγάλου Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου Χαρίλαου Ταλιαδώρου.